

16
P H T H I S L

ANNUNTE DIO TER OPT. MAX.

SUB PRÆSIDIO

Nobilissimi, Clarissimi, Acutissimi Viri

D. THEODORI CRAANEN, Phil.

ac Med. Doct. hujusque in Musci Academia

LUGDUNO-BATAVA Professoris ordinarii,

excellētissimi,

. On Publica examina solent

ANTONIUS BOER / Hamburgensis.

Ad diem 4. Aprilis hora octava solent

10 X DUC RUM B S TAC OTUM

Apud ABRAHAMUM ELZEVIER

.Amstelredam. Typograph. MDCCLXXV.

Acutissimus.

D. VINCENTIO FLACCIO,
J. U. L. & in Gymnasio Ham-
burgensi Eloquentiæ P. P. fa-
cundissimo, doctissimo.

D. HENRICO SIVERO, ibi-
dem Matheseos P. P. excel-
lentissimo, eruditissimo.

olim præceptoribus meis
plurimum colendis

Disputationem hanc officio
te offero

ANTONIUS DE
Antist. & Respond.

DISPUTATIO MEDICA

D E

P H T H I S I.

T H E S I S I.

Phtisis, à φθίω corumpo, est consumptio totius corporis ex ulcere cujusunque partis notabili interna. Vocatur Germanic. die Zehrung oder die Swindsucht. Belgic. de Ceering.

I I.

Etenim non solum sanguis acredinem corrosivam contrahit ex ulcere, pulmonum, ut vulgò putatur, sed etiam ab exulceratis renibus, ventriculo, liene, intestinis. &c. Attamen cum horum omnium ferè eadem sit curatio, brevitàs ergò hìc tantum agam de pulmonum abscessu & ulcere, tanquam causa.

Causa autem vitii hujus pulmonum tam internæ quam externæ antecedentes sunt variæ. 1. Est scilicet vel lapsa ab alio loco. Cum enim pori nullibi naturaliter sint tam patuli, ut sanguinem sub ratione sanguinis queant transmittere, tum ob mutuum particularum sanguinem rubicundum constituentium satis arctum aut plexum, tum ob æqualem ferè pressionem sanguinis intus contenti in omnibus arteriarum punctis, facile colligi potest, quâ ratione a dictis causis *Phtisis* oriatur. Quippe sanguis intra vasa pulmonum existens, vel à vehemente causa externa vel interna impulsus, adjuvante materia subtilissima per poros singularum particularum sanguinis antea indifferenter in omnem dimensionem fluente, nunc in cas-

dem partes determinatæ, summa vi & perniciosa in illam partem valorum, versus quam a causa sua propellebatur, adeoque pori se accommodare nescii ad totas guttulas sanguinis dilacerantur, ita ut ex multis fiat unus, per quem sanguinis ea erumpat ferè copia in pulmones, quæ inde in Hæmoptoe solet ejici. 2. Causa est nimium tam vini generosi quam ipsius spiritum & aromatum similitudinem valde calidiorum & acrimia usum, quæ sanguini conciliat nimiam fluiditatem atque acredinem & quidem corrosivam, magnamque addunt impetum, ita ut port arteriarum partim plus solito dilatentur, partim etiam erodantur, multique in unum coeant, qui sanguini transitum in pulmones concedant. 3. Est membrana pulmones investiens inflammatio, quæ difficulter contingit, quia illa majores habet poros quam Pleura alizque membranz, quapropter magna requiritur causa, quæ illius poros obstruat, qui si a materia obstruente omnino & in solidum non oppleantur, materia subtilissima per illorum reliquias transierit, in valculis capillaribus sanguiferis ab humoribus ibi stagnantibus terne compressis, ita ut circulatio in illis sustatur, atque sanguinem valorum poros aperit, unde notabilis aliqua illius portio sub forma sanguinis extravasatur; quod quidem in aliis partibus inflammatis non evenit, quarum vasa, externe indurata a fœce circumjacentibus coercentur, quod non adeo fit in pulmonibus, quorum valcula plus vel minus aere tantum sunt repleta. Sanguis autem ex valis erumpens in pulmones postquam secessionem particularum fuit passus avolantibus scil. subtilioribus partibus, crassioribus vero inhaerentibus, leni & continuo corporis calore sensim acredinem concipit, atque pulmonem exulcerationem producit.

I V
4. Fit hæc etiam ab exhalationibus sulphureis & arsenicalibus, æque hinc in Anglia Phthisis est adeo familiaris, oriunda a carbonum fossilium, copioso arsenico scatentium, particulis corrosivis, natantibus in aere præcipue Londinensi, quæ continuè inspiratur, in illorum imprimis, quorum fermentationes sunt minus potentes, pulmonibus; obstructions faciendo, hocce corrodiunt & exulcerant. Sic sine dubio in Ducatu Limburgensi mineræ sulphureis fœto multi degunt Phthisici, & in illis quoque regionibus, quæ multam calorem in se continent. Quod etiam testatur Hôferus in medicatione, familiar. lib. II, cap.

II. Iniquitas, mirabilis pterofque ab obftrudionibus calcei recenter
 extinguitur. *Est prima ab arteria in partem internam & Pleu-
 rida, 1770, 1771, 1772.* Huiusque exemplum hac hyeme se obtulit in
 Noſocendo in femina, cujus Pleura exulcerata etiam infeceat pul-
 mones. *6. Est Pulvis in thoracem penetrans & pulmones ladens.* 7. Est
 Defectus aeris & tenuis per arterias & vaſa lymphatica natum, & ner-
 vos, in pulmonibus ſeſe committit, ab obſtrudionibus multiplicibus in
 capite & refrigeratione oriſis, quæ ſi illic obſtrudiones gignit,
 tandem ulcus pulmonum generat. Quod tamen non facile fiet
 in ipſa pulmonum ſubſtantia, niſi in tenuiſſimis bronchiorum ra-
 mulis; quia illa eſt valde rara & mollis inſtar ſpongiz, quapro-
 pter poro particulis acutis facile cedunt. 8. *Vitium hoc contrahi-
 tur a putore ulceris Phthiſis,* qua tamen ſatien: hoc contingat,
 pro ingenti tenuitate intra inquirere aggrediar. Et 9. *Phthiſis e-
 tiam communicatur per contagium inter ſanguines,* qui converſatione
 diutius & inuicem oſculis aerem ex alterius pulmonibus expira-
 tum, & particulis puris vitiatum, imitant; quod cum per mul-
 tos ſæpe annos continueretur, & forte aliquando fermentationes
 ſanguinis ſine minus robore, prægreſſa obſtrudione pulmones
 tandem exulcerantur. Hoc tamen citius continget in famineo
 ſexu, ſi nimirum ſemel aut aliquoties uxor ex marito Phthiſico con-
 cepit; cuius ſanguis per poros videram uteri, ingreſſis particulis
 puris, in ſemine mariti exiſtentibus, etiam imprægnatur: & ſic
 vis unita ſit fortior.

V.

*Cauſa itaque proxima interdum erit ſanguis impetuoſus, acer
 & tenuis.*

VI.

*Cauſa continens Phthiſin vera eſt ulcus pulmonum, quod cum
 ſanguine communicat particulas puris acres nonnihil corroſivas,
 quæ ſi ad illius totam maſſam ſatis magnam habent proportionem
 non ſolum nutritionem partium totius corporis impediunt, ſed
 etiam particulas adhuc pinguicululas multas inde abradunt. Quo-
 modo enim fieret nutritio, cum fermentum etiam ventriculi ſit
 foetum particulis purulentiſ, unde non niſi crudus chylus elabo-
 ratur, qui viam in partibus ſolidis præcludit illi, qui forte adhuc
 ad nutriendum corpus eſſet aptus, atque ſic totum corpus lentè
 emaciatur.*

V I I
Primum autem de morbo, se prodere ducunt, & deinde in
decessum decedunt & trachearum quantum status erunt, mor-
bus tamen erat multae datur exceptiones. Qui enim infans
languis & scri dicitur & vehementi exercitio frequentiter utitur,
citius hoc morbo interire necesse est, quod quotidiana confir-
mat experientia. Propterea quidam ne autem quidem quidem dispo-
sitionem aliquis labi pulmonum interire, & de vi & fortiori
vultus, & boni omnino sunt habitus, quantum sensibus inter-
nis dignosci licet. Nihilominus tamen docet experientia, eos,
quos eo tempore generant infantes, in tenera aetate, ut jam
dictum est, atque à Pthifis & vitis, nulla pergrissa causa
ex illis, quas supra annotavi; neque tamen Pthifis existens,
qua laxavit infantem. Quamobrem necesse est, pulmones alio-
runtus ex parentibus à naturali statu utraque deducisse. Illam
autem vitiosam pulmonum constitutionem mentium ante men-
tium in sectione feminini cadaveris in Notoconio observasse,
quae consistebat in utero notabili alterius lobi, cuius diameter
erat quatuor circiter pollicum; in altero vero, quod erat con-
spicuis ejusdem fere magnitudinis, & plicis tuberculi coloris.
Idem hoc saepius etiam in Pthifis haezularum observatis, &
vitiis. Qui tamen, si magnus, est, est difficile respirationis; &
si exoritur rumpitur, tantam puris copiam in thoracem effun-
dit, ut cordis fermentationes omnino inde sustinuerit, &
aeger intra quadrantis horae spatium nonnunquam moriatur. Si
verò pus intorsum vergit, illius magna portio cum spumo pul-
monibus per os ejicitur; aliqua autem quantitas, modò major
modò minor, pro capacitate ulceris, sub formâ vaporis poros
vasorum pulmonalium ingreditur & defertur ad eos, atque inde
per totum corpus cum sanguine distribuitur, adeoque etiam per
arterias semen præparantes, vulgò ita dicitur, cum semine te-
stium inde in vesiculas seminales deponitur. Postquam jam pa-
rentem laborare vitio pulmonum, & quamvis nullum sensibile in
illis sit ulcus, sed tantum vomica sive apostema aliquod ibi lateat,
attamen particulae quaedam acres necessario in sanguinem exha-
lantes etiam cum semine communicabuntur, quod postea cum
semine matris in utero commixtum, excitata fermentatione in-
ter hoc & illud, ob diversitatem particularum, illa quae suis su-
perfi-

perfectissimæ sibi invicem quædam præter se quadrant, & singulis ferè æquarum per quatuordecim transierunt, component sudimentum cordis: valgo pusillum solum dictum, quæ tamen se ita in omnibus punctis non tangunt, quin intermedio loco hic illic (præcipuè cum stamina hæc adhuc sint valdè mollia & flexilia) purulentas aliquas particulas admittant, quæ poros usque & usque sibi pervios servant; qui postea ob suam constantiam per totam vitam causa erunt, ut particule per illos transcurrentes non acres, eandem figuram nuntiantur, quam habebant illæ quæ poros hosce primum formarent. Hinc humores sanguinem constituturi, ab Harvæo *colliganturum* vocati, particulis istis purulentis etiam sunt imbuti, qui tandem continuatis fermentationibus sæpius ad cor redeundo, abeunt tandem in rubicundum sanguinem, qui in cistole cordis ex dextro illius ventriculo in venam arteriosam impulsus, particulas chyli albicantes aut intermedias inter chylum & rubicundum sanguinem, hæc nondum intinè admixtas simulque quasdam ex particulis purulentis, per poros venæ arteriosæ expellit, cujus membrana tunc adhuc est valdè rara & tenera, quarum illæ valdè ramosa & flexiles, involvendo purulentas partem arctissimè inter se sunt combinatæ, ut subtilissimis tam bronchiorum quàm vasorum sanguiferorum ramulis mirificè intertextam pulmonum substantiam, quæ instar spumæ est, cum tempore efformantur. Particulæ igitur purulentæ pulmonum substantiæ intricatæ, quamdiu infans lacticiis aliisque emollientibus alimentis nutritur, ibi adhuc sopitæ jacent, cum è contrario accrescente ætate; si sale & aromate multo condita alimenta assumat, exercitiisque vehementioribus corpus agiter; sanguine ejusque humoribus acrioribus inde factis, illæ in actum deducuntur, & corrodingo pulmonum substantiam humorum ibi circulationem impediunt, quorum particulæ crassiores se in plurimis punctis contingentes membranam satis crassam contexunt, quæ vomitum sive abscessum concludit, usque dum pus contentum & corrosivam vim cum tempore induens illam exedat, & homo sue subito ut supra commemoravi è medio tollatur, aut etiam paulatim Phthisi conficiatur.

V I I I.

Phthisis itaque, quæ est ab ulcere pulmonum, & ex quo totum corpus emaciatur, ortum suum trahit vel à sputo sanguinis floridi

faris copioso; vel ab aëre purulento ex-creto, vel a tenui acro & tenui acro per vasa narium in pulmones deplumente; vel a vulnere in pulmones penetrante; vel ab Angina & Pleuritide veris. Vel etiam hæc contrahitur per contagium vel per hæreditatem.

L X.

Phthificos incipientia signa sunt frequens excretio pilularum si-ve globulorum, modò minorum modò majorum, hæc enim phlegmatac, qui linguâ contriti salem sapiunt: ut & gravitas pectoris Germanicè dicta die Engbilstigleit. Confirmata vero signa sunt, sputum purulentum aut per se aut prunis injectum graveolens; cui etiam aliquando intimè immixtus apparet sanguis. Puris sal urinam tingit satis saturatè rubicundo colore, & in alvi fecibus se quoque prodit instar gelatinæ, quæ ob corrosivam suam vim intestinorum vasa sanguifera capillaria corrodit, unde fæces striis sanguineis sunt coloratæ. Egri etiam in diæbæant valde inclinant, illamque quoque aliquando patiuntur, præcipuè circa initium veris & autumnii. Color faciei satis pallidus, interdum sublividus, qui tamen rubicundior evadit immittendo aliquot horis post pastum, quia febricula lenta tunc incenditur. Oculi nonnihil concavi & pinus narium acutus. Tussis hæc ca. Respiratio est difficilior cum sibilo & sonitu, Germanicè das Notheln, quia non nisi paucus aër multos bronchiorum ramos idque adhuc difficulter ingreditur, à pure copioso obfesos; quod cum ille quidem sursum elevet, attamen è bronchiis omnino ante se propellere nequeat, illud deorsum relabitur, de quo adeo aër ex reciproco isto motu certam accipit motus determinationem, quâ ille pergens ad caput arteriæ asperæ in epiglottida impingit, sibilumque istum sonorum producit. Non rarè etiam membranz quædam cum spato ejiciuntur.

X.

Prognosis non nisi mala esse potest, & morbus omnino incurabilis, quamvis jactent Auctores, se desperatas Phthifese medicamentis etiam curativæ indicationi contrariis; ut decocto ligni Guajaci, quod valde acre est, curasse. Quippe cum sanguis sit valde corrosivus, ille difficulter corrigetur; & si vel utcumque emenderetur, continuè tamen nova adhuc puris materia in illum derivatur ex pulmonibus; ita ut hostis hic quidem nonnihil oppugnari

guari, quia, si per se, natura cum impossibile sit; præcipue etiam quia, in istis substantiis à particulis puris jam à primo formationis tempore præternaturalem figuram acquisiverunt, quam postea humoribus illac transeuntibus sic satis naturalibus etiam impriunt. Sed fingamus sanguinem ex animi sententia esse constitutum ex medicamentorum & alimentorum optimorum usu; adeo ut vel naturalem illum esse diceret; attamen propterea nondum esset consolidatum ulcus, cujus labia coire non possunt; nisi partis exulceratæ accedat quies. Pulmones vero sunt in continuo motu, quia aëre carere nequimus.

X. I.

Cutis itaque tantum erit *palliatis*, & alimentosa potius quam medicamentosa; tum ut alimenta in majore quantitate in corpus ingeruntur; tum quia fermentationes sanguinis magis constantes & naturales reddunt, quam quidem medicamenta. Nihilominus tamen Pharmacia interdum est valde necessaria, & quidem si pus colligitur in pulmonibus, ex sanguine per poros vasorum expulsos, vel si ille adhuc dum extravasatur ob concussionem totius corporis à tussi, præmissa V. S., si opus sit, æger utatur decocto ex Lign. Santal. alb., Cortic. Tamarisc., Fraxin., Radic. Alth., Consolid. major., Herb. & flor. Millefol., & verbasco., Tussilag., Sem. lin., levistic., Summitat. Hyperic., Passul. maj., coct. in aq. chalyb. & hydromell. Additis Colaturæ Mell. Mercurial. Lap. Prunell. cum sp. nitr. Præterea quotidie sumatur pulvis seqq. usque dum nullus amplius sanguis effluat.

℥. Lap. Prunell. gr. xv.

Gumm. Tragacanth. ʒß.

Sachar. Saturn. gr. v.

qui etiam in aq. Malv. aut papav. calid. solvi potest pro lubitu.

In reliquis autem Phthiseos casibus si necessitas id postulet

℥. Lign. Santal. alb. ʒiß.

Cortic. radic. Cappar.

Radic. polypod. querc. a. ʒj.

Salsaparill. ʒiß.

Levistic. ʒß.

Herb. Malv., verbasco. a. Mj. solan. mß.

Tussilag. mß.

C. C. limat. ʒß.

Bacc.

Rac. Juniper. ʒv.

Sem. formic. dulc. ʒss.

Passul. maj. ʒij.

Tartar. alb. aud. ʒss.

Stent per xxiv. hor. in infus. calid. in aq. & hydromell. a ʒbiij.
Postea F. Decoctio lent. in vas. ben. claus. In Colatur. ʒv.
dissolv.

Mell. rosac. ʒss.

Sp. sal. dulc. ʒv.

M. F. Decoctum.

quod repetatur, si necesse sit; & circumstantiarum habita ratio-
ne ingredientia nonnihil mutantur.

Si purgatione opus sit.

℞. Pulp. Tamarind.

Elect. Diacathol. a. ʒj.

Trochisc. Alhand. gr. iij.

Mercur. dulc. gr. iv.

M. F. Bolus, eum cerevis. aut vin. Mosellan. calid. su-
mendus.

Ad obstructions partium solidarum porrò tollendas.

℞. Aq. Fœnic. dulc., Betonic. a. ʒj.

Rosar. ʒss.

Bezoard. miner. gr. xvj.

Ocul. cancr. ppt. gr. xij.

Syrup. de acetosir. citr. ʒss.

Sp. nitr. q. s. ad grar. aciditat.

M. F. Haustus.

Interdum matutino tempore sumatur

Conserv. rosar. antiq. ʒj.

Sp. nitr. gutt. x.

M.

aut

℞. Lap. Prunell. ʒj.

Sachar. Saturn. gr. v.

rosac. ʒi.

M. F. Pulvis.

Et si febre lenta continua æger affligitur, sæpius assuma: pul-
verem.

℞. Be-

Ceterum cum *dieta*, ut jam memoravi, maximam partem curationis absolvat, illa sit ex hord. decorticat. cum lact. eburat. coct., ovis arenulis, sem. Milii & Mannæ Polonica in lact. dulc. decoctis & modicè assumtis, Oryzaeque farina, prunis Damascenis, pruneolis, rapis, herba acetosa, beta, passulis majoribus & minor. pulpa dactylorum, jujubis, nucleis pini. Juscula ex pullis gallinaceis, carne vitulina, vervecina sint parata, & tosta si appetantur, illa sint temperata succo acido limonum. Omnia fumo durata, salita & aromate condita videntur. Vinum Mosellanum & Rhenanum modicum in prandio & cœna ægro assueto concedantur. Acetum inter condimenta exuler. Cerevisia sit recens, bene tamen defæcata & pinguiuscula, non amara aut vêtusta. Exercitia nulla sint, nisi moderata; & lenis ambulatio. Veneri valedicendum. Somnus sit nonnihil longior, & vigilia fugiantur. Aër sit temperatus & frigidus declinetur.

DEO SIT LAUS ET GLORIA.

CO-

COROLLARIA.

I.

Pinguedo urina innata non est infallibile febris Hæthica signum.

II.

Sanguis etiam in fœtu circulator per pulmones.

III.

Homines Phthisi hæreditaria laborantes reliquis paribus mediante bona diæta non solum senilem ætatem attingere, sed & ad decrepitam pervenire possunt ætatem, quod ultimum tamen non nisi rarissime observatur.

IV.

Pulmo est instrumentum passivum, non activum.

V.

Causam principalem fermentationis sanguinis in corde stomacho esse sanguinem, a proximè præcedenti fermentatione ibi relictum.

VI.

Nutritio nostri corporis non fit per nervos.

VII.

Vri Lipothymia ordinariò contingit à defectu spirituum in toto corpore: sic & hac interdum eriri potest ab illorum nimia copia.

F I N I S.

